

HUVEYTÂT
(الحويطات)

Kuzeybatı Arabistan
ve Güney Ürdün'de yaşayan
bir Arap kabilesi.

Adı Hiviyât ve Huviyât şekillerinde de söylenir. Kuzey Hicaz, Sînâ yarımadası ve Ürdün'ün güneyinde kuzeyden Kerek, doğudan Vâdissirhân ve Büyük Nüfûd çölü, batıdan Sînâ yarımadasıyla Akabe'den Vech şehrine kadar uzanan Kızıldeniz sahilleri ve güneyden Teymâ ile çevrili olan geniş bir alana yayılmıştır. Bu geniş toprakları İslâmiyet'in zuhuru sırasında Cüzâm ve Uzre kabileleri işgal ediyordu. Beni Atıyye, Belî ve Cüheyne kabileleri Huveytât'ın büyük komşusundurlar. Huveytât'ın yaşadığı bölgeye bakılarak ileri sürülen bu kabilenin Nabaftîler'in soyundan geldiği görüşü ihtiyatla karşılanmalıdır. Geleceğe göre kabilenin cediti olan Huveyt aslen Mısırlı idi ve bir hac yolculuğu esnasında hastalanarak Akabe'de kalmış, daha sonra iyileştiğinde ülkesine dönmeyip Beni Atıyye ile bir ortaklık kurmuştu; zamanla çocukları çoğalarak kabilenin çeşitli kollarını oluşturmuşlardı. Kabile XVIII. yüzyıldan itibaren Huveytâtü't-Teheme, Huveytâtü'l-Alâvîn (bazıları yanlış olarak "Aleviyyûn" şeklinde kaydetmişlerdir, bk. Hammûd b. Dâvî el-Kasâmî, II, 285) ve Huveytâtü İbn Câzî adları altında başlıca üç kısma ayrılmıştır.

Huveytât mensupları kendilerini dünyanın ilk akıncı göçebelere sayarlar; ancak kabilenin büyük bir kısmının çok geç devirlerde göçebeliliğe geçtiğine dair işaretler vardır. Doughty, Arabistan çöllerinde yaptığı seyahat sırasında göçebe olarak yaşayan bazı Huveytât kollarına rastladığını söylemekteyse de bunların önemli bir kısmı hurma yetiştiriciliği ve tahıl ziraatıyla uğraşan çiftçilerdi. XIX. yüzyılda Huveytât'ın Akabe'nin güneyindeki Vâdimaknâ'da büyük arazileri vardı ve hurma bahçelerinin bulunduğu bu yere yalnız mahsul toplamak için gelirlerdi. Ayrıca Aynünâ ile (Aynü Ünâ) eski hac yolu menzillerinden Müveylih arasındaki sahilde güzel otlaklara sahiptiler; yağmur mevsiminde sürüleriyle burada konaklar, sonbaharda Tebük'ün kuzeyinde Cebelitubayk civarında yer alan Zâtülhac vahasına, kurak mevsimlerde ise Gazze'ye çekilerek etrafında mısır tarlalarıyla hurma bahçelerinin bulunduğu küçük köylerde oturlardı. Filistin'de yaşayanlar ise Mısır'la sıkı ilişki kurmuş, 4000 develik kervan çıkarabilen büyük tüccarlardı. Huveytât, deve yetiştiren kabileler arasında

yer almamakla birlikte deve ticaretinde önemli bir yere sahipti.

Savaşçı bir kabile olan Huveytât'ın bütün kolları harp sırasında "ilm" adı verilen askerî birlikler halinde toplanırlardı; başlarındaki kişiye de "alîm" denilirdi. XX. yüzyılın ilk çeyreğinde Avde Ebû Tâyh ve İbn Câzî iki ünlü alîm idi. Bunlar her yıl Belî ve Şemmer gibi kabileler üzerine akınlar yapar, mağlûp ettikleri kabileleri yıllık vergiye bağlarırlardı. Menzilleri Suriye, Filistin ve Mısır hac yolları üzerinde bulunan hacılar yolculukları sırasında kendilerinden çekinirlerdi. Ayrıca Vâdissirhân, Cevf ve Teymâ'da yaşayan halk da vahalarına akın etmemeleri ve çapul yapmalarını için Huveytât'a haraç öderdi. Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa, bunların şeyhlerine hediyeler vermek suretiyle kendilerini itaat altına alabilmişti. Huveytâtü't-Teheme'nin pek çok üyesi Mısır'a göç ederek burada Mehmed Ali Paşa'nın hizmetinde bulundu. Özellikle siyasi istikrarın bozulduğu dönemlerde Osmanlı yetkilileri bu bedevilere para, elbise ve yiyecek vererek hac yolunun emniyetini sağlama çalıştırdı. Osmanlı Devleti Hicaz demiryolunun yapımı sırasında Huveytât kabilesiyle çatıştı. G. Rentz, 1907'de Huveytâtü İbn Câzî'nin bir kolu olan Tuvâyih'e'nin reisi Avde Ebû Tâyh'i modern çağların en çok korkulan yağmacı bedevisi diye tavsiye eder. Huveytât bedevileri, ancak XX. yüzyılın başlarında ve kısa bir süre için devlete itaat etmeye ve vergi vermeye razı edilebildiler. İngiliz casusu Lawrence de I. Dünya Savaşı yıllarında bölgede sürdürdüğü faaliyetler sırasında Avde ile görüşmüştü. Bu dönemde bütün Huveytât reislerinin siyasi-askerî faaliyetlerde buldukları görülür. 1917'de Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal ile birleşen Avde Osmanlılar'a karşı savaşı ve gönüllülerin kumandanlığını yaptı; 1918'de Şam'ın düşmesine kadar da savaş meydanlarından ayrılmadı. Hicaz demiryolunun Ürdün'deki kısmının tahribinde ve Akabe'nin Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmasında onun önemli payı vardır. Avde, Abdülazîz b. Suûd'a temayül göstermesinden kısa bir süre sonra 1924'te Belkâ'da öldü. Onun ölümünün üzerinden bir ay geçmeden Ürdün'deki Huveytâtlar Suûdîler'in aleyhine döndüler ve onların muhalifleriyle birleştiler; yapılan çarpışmalarda Avde'nin yeğenlerinden biri öldü. Suûdîler'le aralarında baş gösteren bu düşmanlık daha sonra da devam etti. 1932'de Güney Huveytâtları'ndan Ebû Tukayka, Kral Abdülazîz b. Suûd'a karşı başlatılan başarısız bir isyan teşebbüsünde Belî kabilesine mensup İbn Rifâde'yi desteklemiştir.

Günümüzde Huveytâtü't-Teheme Suudi Arabistan'da, Huveytâtü'l-Alâvîn Ürdün'de yaşamakta ve özellikle bunlardan ikincinin ileri gelenleri hükümetlerle parlamentoda önemli görevler almaktadır. Mısır'da da küçük gruplar halinde farklı yerlere dağılmış Huveytât mensupları bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ch. M. Doughty, *Travels in Arabia Deserta*, London 1926, s. 233-235; F. C. Peake, *Târîhu Şarkıyyi'l-Ürdün ve kabâ'lihâ* (trc. Bahâeddin Tukân), Amman 1353/1935, s. 67, 228-234; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, III, 50-51; Kehhâle, *Mu'cemü kabâ'ili'l-'Arab*, Beyrut 1982, I, 318-319; Âtik b. Gays el-Belâdî, *Mu'cemü kabâ'ili'l-Hicâz*, Mekke 1983, s. 127-128; Hammûd b. Dâvî el-Kasâmî, *Şimâlû'l-Hicâz*, Cidde 1985, II, 285-296; Hamed b. İbrâhim el-Hakîl, *Kenzü'l-ensâb*, Riyad 1413/1993, s. 237-238, 316-317; M. Süleyman et-Tayyib, *Mevsû'atü'l-ğabâ'ili'l-'Arabıyye*, Kahire 1993, s. 46-47, 68, 83, 87, 88, 108; J. Schleifer, "Huveytât", *İA*, V/1, s. 621-622; G. Rentz, "al-Huveytât", *El'* (İng.), III, 642-644.

OSMAN ÇETİN

HUVEYTİB b. ABDÜLUZZÂ

(حويطب بن عبدالمطلب)

Ebû Muhammed (Ebû'l-Asbağ)
Huveytib b. Abdil'uzzâ
b. Ebî Kays el-Âmirî el-Kureşî
(ö. 54/674 [?])

Sahâbî.

Kureyş kabilesinin Beni Âmir b. Lüey kolundandır. Mekke'de okuma yazma, şiir, ahbâr ve ensâbı bilenlerdendi. Zeyd b. Hârise kumandasındaki ilk seriyyenin (Karede Seriyyesi) üzerine gittiği Kureyş kervanında Huveytib da vardı; kervan ganimet olarak ele geçmekle beraber Huveytib ve diğer müşrikler kaçıp kurtuldu. Bedir Savaşı'nda müşrik ordusuna 300 (veya 200) dinarla katkıda bulundu. Kureyş'in önde gelenlerinden olması sebebiyle Uhud Savaşı'na karar verenler arasında yer aldı. Hudeybiye Antlaşması'nda Süheyl b. Amr ve Mikrez b. Hafis ile birlikte Kureyş'in temsilcisi olarak bulundu ve antlaşmaya şahitlik etti. Umretü'l-kazâ'da müslümanlara verilen sürenin bittiğini Hz. Peygamber'e hatırlatan heyetin üyesiydi. Mekke'nin fethi sırasında Resûl-i Ekrem tarafından haklarında ölüm cezası verilenlerden olduğu için kaçıp gizlendiyse de daha sonra Ebû Zer el-Gifârî'nin himayesinde Resûlullah'ın huzuruna gelerek müslüman oldu. Huveytib'in o sırada altmış yaşlarında bulunduğu kaydedilmektedir. Hz. Peygamber Huneyn Gazvesi için ondan 40.000 dirhem borç aldı. Huneyn Gazvesi ile Tâif Muharasası'nda bulunan